

Kożuch, Antoni / Szlązak, Stanisław

Z badań nad rozwojem małych i średnich przedsiębiorstw w woj. ostrołęckim

Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego 10, 217-226

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Antoni Kozuch
Stanisław Szlązak

Z BADAŃ NAD ROZWOJEM MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W WOJ. OSTROLEŃCKIM

Liberalizacja gospodarki polskiej i zachodzące od kilku lat zmiany w uregulowaniach prawnych spowodowały ożywienie przedsiębiorczości, w tym szczególnie dynamiczny rozwój małych i średnich podmiotów gospodarczych sektora prywatnego. W naszym kraju zaczynają one spełniać przypisywane im funkcje, w chwili obecnej szczególnie, jako podmiotów tworzących nowe miejsca pracy. Dalszemu rozwojowi małych firm towarzyszyć muszą jednak posunięcia władz, przede wszystkim lokalnych, zachęcające do ich tworzenia i rozwoju. Politykę taką, finansowego lub pozafinansowego wspierania małych firm prowadzi większość krajów wysoko rozwiniętych, odnosząc z tego tytułu widoczne korzyści. Dotyczy ona w szczególności preferencji kredytowych i podatkowych, ulg inwestycyjnych, tworzenia regionalnych funduszy wspierania rozwoju biznesu, pomocy technicznej, technologicznej i organizacyjnej.

W literaturze przedmiotu brak jest jednak jednego uniwersalnego kryterium pozwalającego odzwierciedlić rozmiary przedsiębiorstwa i określić granicę między małymi i dużymi podmiotami gospodarczymi. Zarówno dla potrzeb teorii, jak i praktyki gospodarczej stosuje się zamiennie lub łącznie szereg kryteriów jakościowych i ilościowych. Wśród parametrów ilościowych określających wielkość przedsiębiorstwa wymienić należy następujące: liczba zatrudnionych, wielkość produkcji, wartość majątku trwałego, wielkość obrotów. Najczęściej stosowanym miernikiem jest wielkość zatrudnienia. Miernik ten jest łatwy do określenia i zrozumienia oraz niezależny od inflacji. Kryterium to najczęściej stosuje się do porównywania firm w określonych warunkach, np. w ramach jednej branży, na obszarze jednego regionu.

Oprócz kryteriów ilościowych do klasyfikacji małych firm stosowane są również kryteria jakościowe. Podstawowym kryterium w tym zakresie jest jedność zarządzania, oznaczająca że funkcje właściciela i menedżera pełni najczęściej jedna osoba. W małych firmach występuje połączenie własności i kontroli, a w związku z tym ryzyka związanego z funkcjonowaniem firmy¹. Specyfika małej firmy przejawia się także w braku rozbudowanej struktury organizacyjnej i względnie stałej struktury zarządzania. Mała skala produkcji

¹ Domański T., 1991: Tworzenie i rozwój małego przedsiębiorstwa. PWE, Warszawa; 18

powoduje niewielki udział w produkcji określonego dobra na danym rynku. Z tego względu małe podmioty gospodarcze funkcjonują z reguły, jak przedsiębiorstwa w warunkach wolnej konkurencji.

W opracowaniu niniejszym podjęta została próba analizy stanu i rozmieszczenia podmiotów gospodarczych sektora prywatnego zarejestrowanych w systemie REGON na terenie woj. ostrołęckiego. Na dzień 25. 06. 1996r. w województwie było łącznie 17 018 podmiotów prywatnych, tj. 96,0% wszystkich zarejestrowanych w tym systemie podmiotów gospodarczych (tab. 1). W stosunku do 1993r. liczba podmiotów prywatnych wzrosła o 23,0%. Pod względem formy organizacyjno - prawnej dominowały podmioty prowadzone przez osoby fizyczne (93,8%), a ich liczba w analizowanym okresie wzrosła o 24,2%.

Tabela 1. Liczba podmiotów sektora prywatnego w województwie zarejestrowanych w systemie REGON

Wyszczególnienie	1993		1996		1993= 100%
	liczba	%	liczba	%	
Liczba podmiotów w województwie – ogółem	14641	100,0	17726	100,0	121,1
z tego: podmioty prywatne	13836	94,5	17018	96,0	123,0
z ogólnej liczby podmiotów prywatnych przypada na :					
- spółdzielnie	303	2,2	308	1,8	101,7
- osoby fizyczne	12854	92,9	15967	93,8	124,2

Źródło: obliczenia własne na podstawie: Zmiany ilościowe i strukturalne podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON w woj. ostrołęckim w 1993r. oraz Wojewódzki Biuletyn Statystyczny, czerwiec 1996. WUS Ostrołęka

Cechą charakterystyczną podmiotów gospodarczych sektora prywatnego w woj. ostrołęckim jest, podobnie jak w działalności rolniczej, duże rozdrobnienie. Według metodologii GUS² podmioty gospodarcze na trzy grupy według liczby zatrudnionych. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON zatrudniające do 5 osób stanowiły w sektorze prywatnym 95,2%; średnie (o zatrudnieniu 6 - 50 osób) - 3,4% i duże (zatrudniające powyżej 50 osób) -

² Kryterium podziału stanowi liczba pracujących osób: podmioty „małe” o liczbie pracujących nie przekraczającej 5 osób; „średnie”, w których liczba zatrudnionych mieści się w przedziale 6 - 50 osób w dziale „przemysł” i 6 - 20 osób w pozostałych działach; „duże”, w których liczba zatrudnionych przekracza odpowiednio 50 i 20 osób

1,4%. Wskazuje to na znaczenie drobnej działalności gospodarczej w rozwoju przedsiębiorczości na terenie woj. ostrołęckiego. Wydaje się, że tendencja ta będzie utrzymywała się w przyszłości³.

Rozmieszczenie podmiotów gospodarczych sektora prywatnego w gminach woj. ostrołęckiego jest nierównomierne (tab. 2). Średnio na 1 jednostkę administracyjną przypada 403 podmioty, w tym 387 prywatnych. Przedstawione dane wskazują, że największa liczba podmiotów gospodarczych zlokalizowana jest w gminach miejskich i miejsko-wiejskich oraz w gminach wiejskich położonych wokół miast, gdzie głównie zlokalizowany jest rynek pracy oraz rynek zaopatrzenia i zbytu. Najwięcej jednostek ma swoje siedziby na terenie m. Ostrołęki (4045), gm. Wyszaków (2329), m. Ostrowi Maz. (1397) i m. Przasnysza (1228). Łącznie gminy miejskie i miejsko-wiejskie skupiają 68,4% podmiotów gospodarczych. Natomiast najmniej podmiotów zlokalizowanych jest w gminach wiejskich oddalonych od ośrodków miejskich, węzłów komunikacyjnych, zakładów przemysłowych, słabo wyposażonych w urządzenia infrastruktury. Należy tu przede wszystkim wymienić gm. Czarnia (30 podmiotów), Młynarze (32), Czerwonka (44), St. Lubotyń (45) i Rzewnie (47).

Tabela 2. Stopień koncentracji podmiotów gospodarczych w gminach woj. ostrołęckiego

Grupy gmin wg liczby podmiotów	Liczba gmin	%	Liczba podmiotów na 1 gminę
do 100 podmiotów gospodarczych	14	31,8	67,1
101 - 200 podmiotów	15	34,1	151,3
201 - 300 podmiotów	6	13,6	227,9
301 - 500 podmiotów	5	11,4	388,4
pow. 500 podmiotów	4	9,1	2249,7
R a z e m	44	100	402,9

Źródło: jak w tab. 1

Poza przestrzennym rozmieszczeniem podmiotów gospodarczych równie ważnym elementem jest ich struktura rodzajowa. Uwzględniając kryteria stosowane w Europejskiej Klasyfikacji Działalności (EKD) można zauważyć, że największa liczba podmiotów gospodarczych prowadzi działalność handlową - sekcja G (tab. 3). W omawianym okresie obserwuje się także przyrost ich liczby o 27,8%, tj. o 6,7 pkt. proc. wyżej niż średnio dla wszystkich podmiotów gospodarczych w województwie. Ta forma działalności pozwala szybciej niż w

³ Kożuch A., Szlązak S., 1995: Problemy rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich województwa ostrołęckiego. Zeszyty Naukowe OTN Ostrołęka, z. IX

innych dziedzinach, zgromadzić niezbędny kapitał służący aktywizacji produkcyjnej. Interesujący jest relatywnie wysoki przyrost liczby podmiotów gospodarczych w sekcji obsługa nieruchomości i firm (K). Można na podstawie tego wnioskować o wzroście zapotrzebowania na usługi z zakresu doradztwa finansowego, podatkowego, prawnego i organizacyjnego. Jedynie w sekcji działalności produkcyjnej nastąpił spadek liczby podmiotów o 2,7%, co może być związane z pogorszeniem się ekonomicznych warunków działalności⁴.

Dla ułatwienia oceny struktury rodzajowej podmiotów gospodarczych w układzie przestrzennym dokonano agregacji poszczególnych sekcji EKD w następujące sektory:

- *sektor I* - rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo (A); rybołówstwo i rybactwo (B); górnictwo i kopalnictwo (C);
- *sektor II* - działalność produkcyjna (D); zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę (E); budownictwo (F);
- *sektor III* - handel i naprawy (G); hotele i restauracje (H); transport, gospodarka magazynowa, łączność (I); pośrednictwo finansowe (J); obsługa nieruchomości i firm (K);
- *sektor IV* - administracja publiczna i obrona narodowa (L); edukacja (M); ochrona zdrowia i opieka społeczna (N); pozostała działalność usługowa, komunalna, socjalna i indywidualna (O); gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników (P); organizacje i zespoły międzynarodowe (Q).

Z danych zawartych w tabeli 4 wynika, że w województwie ostrołęckim w układzie sektorowym dominują podmioty wchodzące w skład sektora III i II i obejmują 82,7% ogółu jednostek zarejestrowanych w systemie REGON. Występuje tu jednak relatywnie duże zróżnicowanie przestrzenne. Przeciętnie w województwie podmioty sektora III stanowią 58,6% ogółu jednostek, przy rozpiętości od 17,7% w gm. Przasnysz, 23,1% w gm. Krzynowłoga Mała, 25,9% w gm. Sypniewo i 28,5% w gm. Płoniawy Bramura do 65,3% w m. Ostrów Mazowiecka, 65,6% w gm. Małkinia i 68,1% w m. Ostrołęka. Największy udział w strukturze podmiotów sektora II ma miejsce w gminach: Młynarze (46,9%), Olszewo Borki (36,6%), Rząśnik (35,6%) i Długosiodło (35,0%), najmniejszy zaś w gminach: Czerwin (11,4%), Przasnysz (9,1%) i Krzynowłoga Mała (6,2%), przy średniej w województwie 24,1%. Rozmieszczenie podmio-

⁴ Europejska Klasyfikacja Działalności dzieli gospodarkę na następujące sekcje: A - Rolnictwo, leśnictwo i łowiectwo; B - Rybołówstwo i rybactwo; C - Górnictwo i kopalnictwo; D - Działalność produkcyjna; E - Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę; F - Budownictwo; G - Handel i naprawy; H - Hotele i restauracje; I - Transport, składowanie i łączność; J - Pośrednictwo finansowe; K - Obsługa nieruchomości i firm; L - Administracja publiczna i obrona narodowa; M - Edukacja; N - Ochrona zdrowia i opieka społeczna; O - Pozostała działalność usługowa, komunalna, socjalna i indywidualna; P - Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; Q - Organizacje i zespoły międzynarodowe.

tów sektora IV wykazuje rozpiętość od 3,1% w gm. Przasnysz, 5,6% w gm. Krzynowłoga Mała, 7,9% w gm. Dąbrówka do 30,4% w gm. Czerwin i 36,6% w gm. Czarnia, przy średniej w województwie 11,8%.

Tabela 3. Struktura rodzajowa podmiotów gospodarczych w woj. ostrołęckim

Wyszczególnienie	1993		1996		1993 =100%
	liczba	%	liczba	%	
Ogółem podmiotów	14641	100,0	17726	100,0	121,1
w tym:					
Handel i naprawy (G)	5403	36,9	6907	39,0	127,8
Działalność produkcyjna (D)	2208	15,1	2148	12,1	97,3
Budownictwo (F)	1727	11,8	1958	11,0	113,4
Transport, gospodarka magazynowa, łącznie (I)	1425	9,7	1599	9,0	112,2
Obsługa nieruchomości i firm (K)	1036	7,1	1542	8,7	148,8
Rolnictwo, leśnictwo i łowiectwo (A)	137	0,9	998	5,6	7,3 razy

Analiza struktury rodzajowej małych i średnich podmiotów na terenie woj. ostrołęckiego pozwala zauważyć, że domeną ich działalności są najczęściej:

- wyroby w dużym stopniu zróżnicowane, dostosowane do zindywidualizowanych, zmieniających się potrzeb i gustów odbiorców;
- wyroby, które ze względu na wrażliwość na transport winny być produkowane w małych odległościach od miejsca zbytu;
- wyroby specjalistyczne, najczęściej o ograniczonym zbycie, przeznaczone na rynek konsumpcyjny, lub stanowiące przedmiot umów kooperacyjnych z zakładami przemysłowymi;
- usługi przemysłowe o charakterze usług bytowych dla ludności, lub świadczone na rzecz przedsiębiorstw i instytucji;
- handel detaliczny i hurtowy artykułami konsumpcyjnymi i do produkcji rolnej.

Cechami charakterystycznymi małych i średnich firm w woj. ostrołęckim są również elastyczność, efektywność i lokalność. Elastyczność związana jest z nastawieniem na produkcję szerokiej gamy wyrobów, świadczeniem najrozmaitszych usług, handlem szerokim asortymentem artykułów. Procesy wytwórcze są relatywnie mało sformalizowane. W związku z małą skalą produkcji i brakiem możliwości wpływania na sytuację na rynku, małe firmy muszą elastycznie dostosowywać się do sytuacji rynkowej i podnoszenia efektywności produkcji. Rozpatrując efektywność małych firm należy podkreślić niską ich kapitałochłonność związaną przede wszystkim z rodzajem prowadzonej działalności, która z reguły nie wymaga wysokiej techniki i technicznego uzbrojenia

pracy. Lokalność małych firm przejawia się natomiast głównie w fakcie korzystania z lokalnych źródeł zaopatrzenia i przeznaczania produkcji na potrzeby miejscowego rynku.

Tabela 4. Struktura podmiotów gospodarczych w woj. ostrołęckim w 1995r.

Gminy	Liczba podmiotów	Sektor I - %	Sektor II - %	Sektor III - %	Sektor IV - %
Województwo razem	15518	5,5	24,1	58,6	11,8
m. Ostrołęka	4045	0,4	20,1	68,1	11,4
Maków Maz.	463	0,6	22,9	59,2	17,3
m. Ostrów Maz.	1397	0,3	23,7	65,3	10,7
m. Przasnysz	1228	5,8	20,7	63,0	10,5
Brok	82	1,2	31,7	54,9	12,1
Chorzele	270	12,6	26,7	47,4	13,3
Myszyniec	208	1,9	21,6	59,7	16,8
Różan	157	3,2	24,8	56,7	16,3
Thuszcz	428	1,2	32,7	55,6	10,5
Wyszków	2329	0,4	28,2	61,8	9,6
Baranowo	83	4,8	21,7	51,8	21,7
Brańszczyk	231	2,2	34,2	52,4	11,2
Czarnia	30	6,7	16,7	40,0	36,6
Czerwin	79	2,5	11,4	55,7	30,4
Czerwonka	44	6,8	34,1	40,9	18,2
Dąbrowka	152	0,7	32,2	59,2	7,9
Długosiodło	220	1,8	35,0	52,7	10,5
Goworowo	178	8,9	28,1	48,9	14,1
Jednoróżec	121	31,4	14,0	35,5	19,1
Kadzidło	304	2,6	26,3	60,2	10,9
Klembów	163	1,8	31,3	55,2	11,7
Krasnosielsk	225	12,4	32,4	42,7	12,5
Krzysznowłoga Mała	195	65,1	6,2	23,1	5,6
Lelis	141	1,4	24,1	58,2	16,3
Lyse	141	2,1	25,5	49,7	22,7
Malkinia G.	363	0,6	24,0	65,6	9,8
Młynarze	32	3,1	46,9	34,4	15,6
Obryte	109	2,8	29,4	46,8	21,0
Olszewo Borki	186	1,6	36,6	51,6	10,2
Ostrów Maz. - gm.	213	5,6	28,2	52,1	14,1
Ploniewy Bramura	165	41,8	20,0	28,5	9,7
Przasnysz - gm.	384	70,1	9,1	17,7	3,1
Rozogi	93	5,4	26,9	49,5	18,2
Rząśnik	135	3,7	35,6	45,9	14,8
Rzekuń	166	2,4	30,7	54,2	12,7
Rzewnie	47	6,4	27,7	44,7	21,2
Somianka	131	0,8	29,8	55,0	14,4
Stary Lubotyń	45	4,4	26,7	46,7	22,2
Sypniewo	81	44,4	14,8	25,9	14,9
Szelków	82	24,4	31,7	34,1	9,8
Troszyn	86	3,5	25,6	47,7	32,2
Wąsewo	66	3,0	15,1	59,1	22,8
Zabrodzie	130	1,5	29,2	52,4	16,9
Zatory	90	4,4	34,4	45,5	15,7

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych WUS Ostrołęka

Dzięki dużej elastyczności i szybkości reagowania na zmiany, małe przedsiębiorstwo ma jednak szansę ekspansji na cały kraj a nawet za granicę, co w pewnym sensie przeczy ich lokalności. Populacja małych przedsiębiorstw charakteryzuje się względnie dużą mobilnością, co oznacza, że w danym okresie powstaje ich względnie dużo, lecz także dużo przechodzi do grupy większych podmiotów gospodarczych lub wypada z rynku. Jedną z istotnych cech małych firm jest także ich niedokapitalizowanie wyrażające się głównie niedoborem środków pieniężnych i związanym z tym brakiem możliwości dalszego rozwoju oraz trudnościami z utrzymaniem płynności finansowej.

Analiza stanu i przestrzennego rozmieszczenia podmiotów gospodarczych na terenie woj. ostrołęckiego pozwala na wyodrębnienie grup gmin w zależności od struktury rodzajowej prowadzonej na ich terenie działalności gospodarczej (tab. 5). Dokonana w tabeli uproszczona analiza rozwoju i próba klasyfikacji gmin pozwala na sformułowanie niektórych charakterystycznych dla podmiotów prywatnych woj. ostrołęckiego cech, a mianowicie:

- dominacja przedsiębiorstw prowadzących działalność handlową, jako najprostsza formę podjęcia działalności, nie wymagającą dużych nakładów kapitałowych;
 - znaczne zróżnicowanie przestrzenne w rozwoju prywatnych podmiotów gospodarczych w poszczególnych gminach woj. ostrołęckiego;
- relatywnie duże rozdrobnienie, co wpływa na dużą niestabilność podmiotów gospodarczych na rynku;

Przekonanie o znaczącej roli małych firm w gospodarce, jest często podkreślane i szeroko akceptowane. Obecnie firmom tym przypisuje się szereg ważnych funkcji, zarówno ekonomicznych, jak i społecznych. Dotyczy to zwłaszcza udziału tych jednostek w tworzeniu dochodu narodowego, wielkości realizowanej produkcji przemysłowej oraz liczby zatrudnionych w tym sektorze. Podkreślić

również należy znaczenie małych podmiotów gospodarczych w tworzeniu nowych miejsc pracy. Małe jednostki gospodarcze są głównym czynnikiem absorpcji bezrobocia i tworzenia nowych miejsc pracy. Małe przedsiębiorstwa odgrywają też dużą rolę w tworzeniu nowych technologii i produktów. Innowacje w małej firmie są często niezbędne do przeżycia, do pogoni za zmieniającymi się warunkami otoczenia. Zmusza je do tego ostra konkurencja zarówno w zakresie sprzedaży wyrobów finalnych, jak i utrzymania więzi kooperacyjnych z dużymi firmami. Postęp realizowany przez małe firmy ma najczęściej charakter rozproszony, tzn. powstaje natychmiast po ujawnieniu określonej potrzeby.

Małe przedsiębiorstwa w kooperacji z dużymi firmami spełniają szereg funkcji⁵:

- zaopatrują jako kooperant duże firmy w materiały produkcyjne, komponenty i usługi;
- zaopatrują duże przedsiębiorstwa hurtowe i detaliczne w dobra konsumpcyjne i usługi;
- sprzedają towary wyprodukowane przez duże jednostki;
- tworzą siatkę kooperantów umacniającą pozycję producenta i jego siłę rynkową.

Tabela 5. Grupy gmin według sektorów działalności

Grupy wg sektorów działalności	Gminy
I. Gminy, w których występuje znaczna przewaga sektora III, a udział łącznie sektora II i III jest równy bądź wyższy niż średnio w województwie (82,7%). Gminy uszeregowane wg malejącego udziału sektora III	m. Ostrołęka, Małkinia Góra, m. Ostrow Maz., m. Przasnysz, Wyszaków, Kadzidło, Dąbrówka (68,1 - 59,2%)
II. Gminy o znacznym udziale sektora II, a udział łącznie sektora II i III jest równy bądź wyższy niż średnio w województwie (82,7%). Gminy uszeregowane wg malejącego udziału sektora II	Olszewo Borki, Długosiodło, Brańszczyk, Tłuszcz, Brok, Klembów, Rzekuń, Somianka (36,6 - 29,8%)
III. Gminy o wyższym niż średnio w województwie udziale sektora III (24,1%) i IV (11,8%). Gminy uszeregowane wg malejącego udziału sektora IV	Wąsewo, m. Maków, Myszyniec (22,8 - 16,8%)
IV. Gminy o wyższym niż średnio w województwie udziale sektora II (24,1%) i IV (11,8%). Gminy uszeregowane wg malejącego udziału sektora IV	Troszyn, Łyse, St. Lubotyń, Obyrte, Rozogi, Zabrodzie, Lelis, Różan, Zatory, Młynarze, Rzaśnik, gm. Ostrow Maz. (23,2 - 14,1%)
V. Gminy o wyższym niż średnio w województwie udziale sektora II (24,1%), IV (11,8%) i I (5,5%). Gminy uszeregowane wg malejącego udziału sektora I	Chorzele, Krasnosielsk, Goworowo, Czerwonka, Rzewnie (12,6 - 6,4%)
VI. Gminy z wyraźną dominacją sektora I	gm. Przasnysz, Krzynowłoga Mała, Sypniewo, Płoniawy Bramura (70,1 - 41,8%)
VII. Gminy z wysokim udziałem podmiotów sektora IV	Czarnia, Czerwin (36,6 - 30,4%)
VIII. Gminy nie zaklasyfikowane	Baranowo (wysoki udział sektora IV), Szelków (sektor I), Jednorozec (sektor I i IV)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUS Ostrołęka

⁵ Fletcher D., Ward R., 1993: Małe i średnie przedsiębiorstwa w procesie transformacji rynkowej (w:) Przedsiębiorstwo w procesie transformacji rynkowej. UMK, Toruń; 139

Małe i średnie firmy działając na rynkach lokalnych, przyczyniają się do aktywizacji tych rejonów. Wykorzystują miejscowe zasoby i angażują lokalne nadwyżki na rynku pracy. Powstające na obszarach wiejskich ograniczają przepływ miejscowej ludności do większych ośrodków.

Powyższe rozważania wskazują na relatywnie duże znaczenie małych i średnich przedsiębiorstw w aktywizacji gospodarczej regionów, szczególnie odstających pod względem ekonomicznego rozwoju. Stan sektora prywatnego oraz kierunki jego rozwoju uwarunkowań są wieloma czynnikami, stanowiącymi niejednokrotnie bariery jego rozwoju. Przeprowadzona analiza rozwoju małych i średnich podmiotów gospodarczych na terenie woj. ostrołęckiego wskazuje na istnienie szeregu barier utrudniających rozwój przedsiębiorczości w tym regionie. Są to m. in.:

- brak własnego kapitału na terenie województwa a równocześnie ograniczone możliwości uzyskania kredytów na rozwinięcie bądź rozszerzenia działalności; bariera ta często powoduje relatywnie słabe wykorzystanie czynników wytwórczych;
- niski stopień rozwoju infrastruktury technicznej i instytucjonalnej, szczególnie w gminach wiejskich oddalonych od większych ośrodków;
- niekorzystna struktura demograficzna i zawodowa ludności wiejskiej (duży udział ludności w wieku poprodukcyjnym, trzon zawodów wiejskich stanowią rolnicy, brak na wsi nowych zawodów i specjalności);
- niskie kwalifikacje początkujących przedsiębiorców w zakresie prowadzenia biznesu i równocześnie brak instytucji wyspecjalizowanych w zakresie doradztwa prawnego, podatkowego, ekonomicznego i organizacyjnego;

Dokonana próba analizy stanu i rozmieszczenia prywatnych podmiotów gospodarczych na terenie woj. ostrołęckiego pozwala na sformułowanie następujących wniosków natury ogólnej:

1. Najsilniej rozwijającym się sektorem gospodarki jest handel i działalność usługowa (naprawy); największe znaczenie mają tu jednostki małe i średnie.
2. Ponad 2/3 podmiotów gospodarczych zlokalizowana jest w ośrodkach miejskich, bądź w ich bezpośrednim sąsiedztwie, co związane jest przede wszystkim z rynkami zaopatrzenia i zbytu.

Wobec dużej różnorodności warunków, możliwości i potrzeb lokalnych oraz zmian zachodzących na rynkach towarów, usług, kapitału i pracy - wybór wiążących i uzupełniających kierunków działalności gospodarczej dla każdej gminy może być dokonany jedynie w oparciu o szczegółową analizę potencjału i rynku.

Piśmiennictwo:

1. Domański T., 1991: Tworzenie i rozwój małego przedsiębiorstwa. PWE, Warszawa
2. Fletcher D., Ward R., 1993: Małe i średnie przedsiębiorstwa w procesie transformacji rynkowej (w:) Przedsiębiorstwo w procesie transformacji rynkowej. UMK, Toruń
3. Głusek J., 1996: Stan sektora prywatnego w woj. siedleckim (w:) Zmiany w ekonomicznym otoczeniu rolnictwa. Red. nauk. A. Kozuch. WSRP Siedlce
4. Gołaszewska - Kolczan U., 1995: Spółki cywilne w woj. białostockim. Wiadomości Statystyczne, nr 1
5. Kozuch A., 1995: Przedsiębiorczość na terenach wiejskich czynnikiem rozwoju agrobiznesu (w:) Agrobiznes w aktywizacji przedsiębiorczości i zatrudnienia. AR Szczecin, WSI Koszalin, WODR Barzkowice
6. Kozuch A., Szlżzak S., 1995: Problemy rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich woj. ostrołęckiego. Zeszyty Naukowe OTN Ostrołęka, z. IX